

Examination of Teacher's Attitudes towards Teaching National Values in Terms of Different Variables

Hüseyin Çalışkan¹ and Ersin Mazak^{1*}

¹Sakarya Üniversitesi, Sakarya, Türkiye

ABSTRACT

This research was carried out to examine teacher attitudes towards teaching national values in terms of different variables. Descriptive survey model was used in the research. The study group of this research consists of a total of 331 (57% female, 43% male) teachers working at different school levels in different provinces of Turkey. "Attitude Scale towards Teaching National Values" consisting of 16 items was used as data collection tool. The data collected with this data collection tool were subjected to the necessary statistical processes for the purpose of the research. As a result of the research, it was determined that the general attitudes of the teachers towards the teaching of national values were positive. It was determined that there was a significant difference in the general attitudes of the teachers towards the teaching of national values according to the "school level" variable, and there was no significant difference in the "gender" and "occupational working year" variables.

Keywords: National values, teacher attitudes, teacher, value

ARTICLE INFO

Article History:

Received:03.05.2023

Received in revised form:31.05.2023

Accepted:01.06.2023

Available online:27.06.2023

Article Type: Research Article

To Cite This Article: Çalışkan, H., & Mazak, E. (2023). Examination of teacher's attitudes towards teaching national values in terms of different variables. *Journal of Individual Differences in Education*, 5(1), 1-13, DOI: 10.47156/jide.1291321

1. Extended Summary

1.1 Introduction

The values and value judgments belonging to the society are among the most important factors that succeed in gathering the individuals living in that society as a whole on a common denominator. Individuals learn their values first from their family and then from the society. Rapidly changing technology and world order also bring about changes in the cultures of societies. The history of Turkish customs, traditions and languages goes back thousands of years. The protection of these national values against the wearing effects and the change itself is possible by transferring them to the next generations correctly. Ensuring this is important for the continuity of Turkish society and country. It is known that the upbringing of individuals who protect their national identity against changes depends on educators. Teachers, who undertake the primary task in the implementation of curricula, are among the most important actors in the transfer of national values.

Field studies show that teachers play an important role in the transfer of national values, and that teachers' practices and efforts are effective in transferring and adopting national values. However, it is seen that there is no definite and clear approach to how values will be transferred to students in current curricula. In this context, it can be concluded that values education cannot be done systematically in the existing education models in schools. The culture created by the teacher in classroom teaching, what they attach importance to, and more clearly what they perceive as good and

*Corresponding author's address: Sakarya Üniversitesi, Sakarya, Türkiye
e-mail: ersin.mazak@ogr.sakarya.edu.tr

bad, are only reflected to the students as a covert message. However, at the point of gaining values, values education should be an active part of the education process on its own.

This research was carried out on teachers who play an active role in bringing national values, which is a unifying force, to young people. This study aims to determine the attitudes of teachers at different school levels towards the teaching of national values and to investigate whether teacher attitudes vary according to gender, school level and professional experience.

1.2 Methodology

This study employed quantitative research methods. 331 school teachers working in different provinces of Turkey and at different school levels were the sample of the study. The sample was selected with an easily accessible sampling method. Teachers could be reached during the time allotted for data collection through Google forms and WhatsApp groups. 57.1% of the teachers are women and 42.9% are men. While 16.3% of the teachers work at primary school level, 63.7% of them teach at secondary school and 19.9% at high school level. In terms of the seniority of the teachers, findings showed that the rate of employees between 0-5 years of experience is 32%, the rate of employees between 6-10 years is 33.8% and the rate of employees over 11 years is 34.1%.

A questionnaire was performed for data collection. The questionnaire form consists of the Attitude Scale towards the Teaching of National Values and a personal information form prepared by the researcher. The Attitude Scale towards Teaching National Values is a Likert-type scale consisting of 16 items. The scale has two sub-dimensions: giving importance to the teaching of national values and finding it valuable. A Cronbach's Alpha of 0.93 was obtained for the overall scale and 0.93 and 0.80 for its sub-dimensions.

Data analysis was performed on the IBM SPSS 21 using normality test, descriptive statistics, t-test and ANOVA. Statistical significance was sought at the 0.05 level.

1.3 Results

The average scores for the teachers' caring about the teaching of national values, finding it valuable, and the general average were determined to be $\bar{x}=4.39$, $\bar{x}=4.13$, and $\bar{x}=4.28$, respectively. Accordingly, it can be interpreted that teachers find the teaching of national values valuable and give importance to them.

In terms of gender variable, teachers' caring about teaching national values ($t(329)=-.519$, $p>0.05$), finding it valuable ($t(329)=-.980$, $p>0.05$) and general average ($t(329)=-.745$, $p>0.05$) levels were not found significant. This finding shows that teachers' attitudes from both genders towards teaching national values are similar.

It has been determined that the teachers' caring about the teaching of national values ($F= 7.97$; $p< ,01$), finding valuable ($F= 6.05$; $p< ,01$) and general average ($F= 8.01$; $p< ,01$) levels differ according to the school level they work at. Post-hoc analyses showed that the difference between those working in secondary school and those working in high school was significant, and in favor of those working in secondary school. This finding was interpreted as there is a difference in the attitudes of teachers to teach national values according to the school level they work at.

It was found that the attitudes of teachers to care about the teaching of national values ($F= .29$; $p >.05$), to find value ($F= .29$; $p >.05$) and general average ($F= .01$; $p >.05$) did not differ according to their professional experience. This finding was interpreted as the teachers' attitudes towards teaching national values did not differ even though their experiences differed.

1.4 Discussion and Conclusion

The findings showed that the general attitudes of the teachers towards the teaching of national values were positive; the general attitudes of the teachers towards the teaching of national values differed according to the school level they worked at but did not differ according to gender and professional

experience. It is evident that findings of some earlier studies support the findings of the present study; however, some other findings of earlier studies do not. These differences might be related to the sample. It might be suggested for future studies that much more research studies should be conducted on teachers' views on the teaching of national values using different and larger samples.

Milli Değerlerin Öğretimine Yönelik Öğretmen Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Hüseyin Çalışkan¹ ve Ersin Mazak^{1*}

¹Sakarya Üniversitesi, Sakarya, Türkiye

ÖZ

Bu araştırma milli değerlerin öğretimine yönelik öğretmen tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'nin farklı illerinin farklı okul kademelerinde görev yapan toplam 331(%57'si kadın, %43'ü erkek) öğretmen oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak 16 maddeden oluşan "Milli Değerlerin Öğretimine Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Bu veri toplama aracı ile toplanan veriler araştırmanın amacı mahiyetinde gerekli istatistiki işlemlere tabi tutulmuştur. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin milli değerlerin öğretimine ilişkin genel tutumlarının olumlu olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin milli değerlerin öğretimine ilişkin genel tutumlarında "çalıştığı okul kademesi" değişkenine göre anlamlı bir fark olduğu, "cinsiyet" ve "meslekteki çalışma yılı" değişkenlerinde anlamlı bir fark oluşmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Milli değerler, öğretmen tutumları, öğretmen, değer

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihi:

Alındı: 03.05.2023

Düzeltilmiş hali alındı: 31.05.2023

Kabul edildi: 01.06.2023

Çevrimiçi yayınlandı: 27.06.2023

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Bu Makaleye Atıfta Bulunmak İçin:

Çalışkan, H., & Mazak, E. (2023). Milli değerlerin öğretimine yönelik öğretmen tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of Individual Differences in Education*, 5(1), 1-13, DOI: 10.47156/jide.1291321

1. Giriş

Topluma ait olan değer ve değer yargıları, o toplumda yaşayan bireyleri ortak bir paydada bir bütün olarak toplamayı başaran en önemli unsurların başında gelmektedir. Aile bireye değerlerin öğretildiği ilk yer olurken bireyin değerleri öğrendiği ikinci meca toplum olmaktadır (Karaca ve Kurtuluş, 2017). Hızla değişen teknoloji ve dünya düzeni toplumların kültürlerinde de değişiklikler meydana getirmektedir. "Millî kültür, halkın geleneklerinden, yapa geldiği şeylerden, örflerinden, sözlü ve yazılı edebiyatından, dilinden, musikisinden, dininden, ahlakından, estetik ve ekonomik mahsullerinden ibarettir" (Gökalp, 1975:93).

Türk toplumu tarihsel süreç içerisinde çok çeşitli din, medeniyet ve coğrafi sahalara sahip olmuştur. Yaşanan bu sosyal akış süreci, Türkçenin de hızlı bir şekilde gelişmesine ve kimi zaman değişerek ilerlemesine neden olmuştur. Bu gelişmelerle birlikte Türkçe, diğer kültür ve diller karşısında hayrete düşülecek nitelikte mücadele mukavemeti göstererek kudretli yapısını ortaya koymayı başarmıştır (Turan, 1980). Temelleri binlerce yıl öncesine dayanan Türk örf, adet, dil, gelenek ve göreneklerinin bu değişim karşısında korunması ve gelecek nesillere aktarılması bu değerlerin gençlere doğru bir şekilde aktarılması ile olacaktır. Bu duruş Türkiye'nin devamlılığı açısından önem teşkil etmektedir. Milli birlik ve beraberlik duygusunun kaybedilmemesi ise bu duruşun mihenk taşlarından biridir.

Değişimlere karşı milli benliğini kaybetmeden gelişen bireylerin yetişmesinin de eğitimcilere bağlı olduğu bilinmektedir. Öğretim programlarının uygulanmasında birincil görev üstlenen öğretmenler, değerlerin aktarılmasında en önemli aktörlerin başında gelmektedir. Kullandıkları metot ve teknikler bu bağlamda oldukça önem arz etmektedir. Ders anlatımları sırasında hedeflenen kazanımlara ilişkin aktarımlarla birlikte değerlerin de aktarılması öğrencilerin değerleri özümseyerek kavramasına ve özümsemesine kolaylık sağlamaktadır (Kurtdeğid Fidan, 2009). Mevcut öğretim programlarında değerlerin öğrencilere nasıl aktarılacağı noktasında kesin ve net bir yaklaşımın olmadığı görülmektedir. Bu bağlamda da okullardaki mevcut eğitim modellerinde değerler eğitiminin sistematik olarak yapılamadığı sonucuna varılabilir. Sınıf içi ders işleyişinde öğretmenin oluşturduğu

* Sorumlu yazar adresi: Sakarya Üniversitesi, Sakarya, Türkiye
e-posta: ersin.mazak@ogr.sakarya.edu.tr

kültür, nelere önem verdikleri daha açık ifadeyle neyi iyi neyi kötü olarak algıladıkları durumlar, örtülü mesaj niteliğinde öğrencilere yansımaktadır. Fakat değerlerin kazandırılması noktasında değerler eğitimi başlı başına bir eğitim sürecinin aktif bir parçası olması gerekmektedir (Doğanay, 2006).

Değer kazandırma hususunda hem program hem de öğretmenler hazır durumda olmalıdır. Geliştirilen tüm öğretim programlarında kök değerler verilmekte ve ders kitaplarında daha fazla bu konu üzerinde durulmaktadır. MEB'in belirlemiş olduğu kök değerler: "adalet", "dostluk", "dürüstlük", "öz denetim", "sabır", "saygı", "sevgi", "sorumluluk, vatansızlık" ve "yardımseverlik" şeklinde aktarılmıştır (MEB, 2019). Yine programlarda verilen Türk Milli Eğitiminin genel amacı da programlarda değerlere, milli değerlere verilen önemin boyutunu gözler önüne sermektedir. Türk Milli Eğitimi için belirlenmiş olan genel amaç şu şekilde vurgulanmaktadır (MEB, 1973); *"Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmektir"*(Madde 2). Değerler eğitimi yürütecek olan öğretmenler konuya planlı bir şekilde yaklaşmalı ve bu eğitimi vermelidirler. Ayrıca yaşantılarını bu yönde düzenleyip onlara rol model olmalıdırlar. Öğretmenler hizmet içi eğitimlere katılıp bu konularda araştırmalar yaparak kendilerini donatmalı eğitim sürecine kendilerini daha hazır hale getirmelidirler.

İlgili alan yazın incelendiğinde milli değerlerin öğretime yönelik birçok araştırmaya rastlamak mümkündür. Çetin (2013) milli değerlerin öğretime yönelik olarak öğretmen adaylarının tutumlarını, Karaca ve Kurtuluş (2017) yapmış oldukları çalışmada ise milli değerlerle ilgili olarak pedagojik formasyona sahip öğretmen adaylarının görüşlerini incelemiştir. Fazılak vd. (2012) Malezya'da gerçekleştirdikleri araştırmada eğitimin önemine vurgu yapmışlar ve gençlerin milli kimliği ile eğitim arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmanın verileri anket yöntemiyle farklı etnik kimliğe sahip 375 gençten toplanmıştır. Bulgular milli kimliğin biçimlenmesinde eğitimin belirgin bir rolü olduğunu göstermiştir. Veyis (2019) çalışmasında, "vatan sevgisi", "devlet sevgisi", "bayrak sevgisi", "İstiklal Marşı sevgisi", "istiklal anlayışı", "bağımsızlık düşüncesi" ve "millî tarih anlayışı" gibi milli değerlerin gelecek kuşaklara aktarılmasında dilin çok önemli bir rol oynadığına dikkat çekerek liselerde okutulan derslerde kullanılan Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarını milli değerlerin aktarımı açısından incelemiştir. Araştırma doküman incelemesi yöntemiyle gerçekleştirilmiş ve vatan sevgisi değerinin TDE ders kitaplarında en sık vurgu yapılan milli değer olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, diğer milli değerlerin TDE ders kitaplarında yer alma sıklığının daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle İstiklal Marşı sevgisi, dil sevgisi, devlet sevgisi ve milli geçmiş anlayışı gibi milli değerlere çok daha az yer verildiği tespit edilmiştir. Hindistan'da gerçekleştirdiği araştırmasında milli değerlerin aktarılmasında öğretmenlerin rolüne dikkat çekmiştir. Rahaman'a (2019) göre önceki yıllara göre öğretmenlerin işleri milli değerleri aktarmak açısından çok daha fazla zor hale gelmiştir. Çünkü günümüzde öğretim süreçleri daha çetin bir hal almış ve öğretmen-öğrenci ilişkisi daha karmaşıklaşmıştır. Bilgiye erişim kolaylaşmış, bilgi kaynakları ve türleri artmış ve bu yeni dönemde öğretmenden beklentiler arttığı gibi öğretmenlerin aşması gereken sorunların sayısı da fazlaşmıştır. Bu bağlamda milli değerlerin aktarılması için öğretmenlerin daha bilgili, daha donanımlı, ahlaki değerlere bağlı ve davranışlarında da örnek olacak nitelikte olmaları gerektiği belirtilmiştir. Biter ve Çalışkan (2019) bir eylem araştırması olarak gerçekleştirdikleri çalışmalarında 26 öğrenci ve bir sosyal bilgiler öğretmeninden nicel ve nitel yöntemlerle veriler toplamışlar ve eğitsel oyunlarla sosyal bilgiler derslerinde değerler eğitimi vermenin verimliliğini incelemiştir. Araştırmanın bulguları eğitsel oyunlarla sosyal bilgiler derslerinde değerler eğitimi vermenin öğrenme ve öğretimi olumlu biçimde etkilediğini ortaya çıkartmıştır. Oyunlarla değerler eğitimi vermenin farklılıklara saygı, özgürlük ve sorumluluk gibi değerleri kazanmayı hızlandırdığı ve öğrenilen bilgilerin kalıcılığının arttığı tespit edilmiştir. Ayrıca, bu öğrenme yönteminin derse karşı tutumları daha olumlu hale getirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bayburt ve Duman (2020) Aynı vatan

toprakları üzerinde yaşayan ve aynı kültüre sahip olan insanların milli ve manevi değerlerini aktarmada tarih öğretiminin kritik bir önemi olduğuna ve bu bağlamda Türk tarihindeki milli mücadelenin öğretilmesinin gerekliliğine dikkat çekilmiştir. Bu kapsamda, ortaokul 8. sınıfta okutulan T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin okutulmasının öğrencilere, “vatan sevgisi”, “fedakârlık”, “milli birlik” ve “beraberlik”, “toplumsal dayanışma”, ve “kadının hakları” gibi değerlerin kazandırılmasında katkı sağlayacağı değerlendirilmiştir. Atubi (2021) Nijerya’da gerçekleştirdiği araştırmasında Nijerya’da ülkenin gelişim ve dönüşümünü sağlamak ve aynı zamanda iyi vatandaşlar yetiştirmek için yürürlüğe konan milli değerlere dayalı eğitim müfredatını incelemiştir. Araştırmanın bulguları milli değerlere dayalı eğitim müfredatının iyi vatandaş yetiştirmeye ve ülkenin gelişim ve dönüşümüne hizmet etmeye yeterince odaklanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Gelgeç (2019) aktif yurttaşlık öz yeterliliği ve milli değerlerin öğretilmesine odaklanmışlar ve bu konuda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tutumlarını araştırmışlardır. Bu araştırmada ise birleştirici güç olan milli değerlerin gençlere kazandırılmasında öğretmenlerin etkin rol oynaması sebebiyle uygulayıcı olan öğretmenler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma halen görevde olan farklı okul kademesinde bulunan öğretmenlerin milli değerlerin öğretilmesine yönelik tutumlarını belirlemek ve farklı değişkenlere göre durumlarını açıklamak maksadıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada yanıtları aranan sorular şunlardır:

Öğretmenlerin;

- “Milli değerlerin öğretilmesine yönelik tutumları ne düzeydedir?”
- “Milli değerlerin öğretilmesine yönelik tutumları cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?”
- “Milli değerlerin öğretilmesine yönelik tutumları çalıştığı okul kademesine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?”
- “Milli değerlerin öğretilmesine yönelik tutumları kıdemine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?”

2. Yöntem

2.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, öğretmenlerin milli değerlerin öğretilmesine yönelik tutumlarının genel durumlarının tespiti maksadıyla gerçekleştirildiği için betimsel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu model yaklaşımına göre geçmişte ve günümüzde yer alan bir durumun olduğu gibi birebir olarak betimlenmesi hedeflenmektedir. Bunlara ek olarak belirlenmiş olan duruma ilişkin olarak belli özelliklerin tespit edilmesi de yine bu tarama modeliyle amaçlanmaktadır (Karasar, 2011). Bu bağlamda araştırma betimsel tarama modelinin genel ilkeleri doğrultusunda yürütülmüştür.

2.2 Araştırma Grubu

Türkiye’nin farklı illerinin farklı okul kademelerinde görev yapan toplam 331 öğretmen araştırmanın grubunu oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini oluşturmak için kolay ulaşılabilir örnekleme tekniğinden yararlanılmıştır. Bu örnekleme tekniği kolay erişim sağladığı ve daha az masraflı olduğu için hem bilimsel araştırmalarda sıklıkla tercih edilen bir örnekleme yöntemidir (Suri, 2011; Benoot vd., 2016). Araştırmanın örnekleme ulaşmak için Google form ve WhatsApp grupları kullanılmıştır. Bu araçlar üzerinden veri toplama için ayrılan süre zarfında ulaşılacak maksimum sayıda öğretmene ulaşılmaya çalışılmıştır. Belirlenen süre içerisinde 331 öğretmenin anket formlarını doldurarak dönüş yaptığı görülmüştür. Tablo 1’de araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel özellikleri gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Kişisel Özellikleri

Özellikler	Grup	Sayı(f)	Yüzde(%)
Cinsiyet	Kadın	189	57.1
	Erkek	142	42.9
Okul Kademesi	İlkokul	54	16.3
	Ortaokul	211	63.7
	Lise	66	19.9
Çalışma Yılı (Kıdem)	0-5 yıl	106	32.0
	6-10 yıl	112	33.8
	11 yıl +	113	34.1

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan 331 öğretmenin %57.1'ini kadınlar, %42.9'unu ise erkekler oluşturduğu görülmektedir. Öğretmenlerin %16.3'ü ilkököl kademesinde eğitim verirken %63.7'si ortaokul, %19.9'u lise kademelerinde eğitim vermektedir. Öğretmenlerin kıdemine baktığımızda ise 0-5 yıl arası çalışan %32, 6-10 yıl arası çalışan %33.8 ve 11 yıl üzeri çalışanların oranı %34.1 olarak görülmektedir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçları Çetin (2015) tarafından geliştirilen "Milli Değerlerin Öğretimine Yönelik Tutum Ölçeği" ve araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formundan oluşmaktadır. "Milli Değerlerin Öğretimine Yönelik Tutum Ölçeği" öğretmenlerin milli değerlerin öğretimine dair mevcut tutumlarının ne noktada olduğunu tespit etmek amacıyla geliştirilmiş bir ölçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ölçekte 9 olumlu, 7 olumsuz (3, 4, 10, 11, 12, 13, 14) olmak üzere toplam 16 madde bulunmaktadır. Ölçeğin "milli değerlerin öğretimini önemseme ve değerli bulma" olmak üzere iki alt boyutu vardır. Ölçek beşli likert tiptedir. Ölçekteki maddeler 1 "Kesinlikle Katılmıyorum", 2 "Katılmıyorum", 3 "Kararsızım", 4 "Katılıyorum" ve 5 "Tamamen Katılıyorum" şeklindedir. Ölçekteki iki faktör toplam %55,74'lük bir varyans açıklamaktadır. Güvenirlilik çalışmalarında ölçeğin tamamı için elde edilen Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı $\alpha=,93$ 'tür. Alt boyutlardan "milli değerlerin öğretimini önemseme" için de Cronbach Alfa katsayısı $\alpha=,93$ olarak tespit edilmiştir. "Değerli bulma" alt boyutu için elde edilen Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ise $\alpha=,80$ 'dir. Kişisel bilgi formu, araştırmacılar tarafından milli değerlerin öğretimine yönelik olarak tutumların incelenmesinde çeşitli değişkenlerin neler olduğunu tespit etmeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Kişisel bilgi formunda öğretmenlerin cinsiyeti, çalıştığı okulun düzeyi ve melekteki çalışma yılına dair bilgiler bulunmaktadır.

2.4 Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel çözümlenmeleri araştırmanın genel amacı bağlamında oluşturulan sorulara cevap bulabilmek maksadıyla IBM SPSS 21 programı ile analize tabi tutulmuş ve araştırma neticesinde anlamlılık seviyesi [$p<,05$] şeklinde kabul edilmiştir. Bu analizler yapılmadan önce verilerin normallik varsayımını karşılayıp karşılamadığı incelenmiş ve veri setini normal dağıldığı belirlendiğinde parametrik testler tercih edilmiştir. Bu ölçekte yer alan sorulara ilişkin olarak öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplara dair aritmetik ortalama skorlarının hesaplanmasında; "(1.00-1.79) Kesinlikle Katılmıyorum", "(1.80-2.59) Katılmıyorum", "(2.60-3.39) Kararsızım", "(3.40-4.19) Katılıyorum" ve "(4.20-5.00) Tamamen Katılıyorum" aralıkları kriter olarak kabul edilmiştir. Araştırmanın verilerinin analizi için aritmetik ortalama, standart sapma, t-testi, tek faktörlü varyans analizi (ANAOVA) gibi farklı analiz yöntemleri kullanılmıştır.

3. Bulgular

Saha araştırması neticesinde elde edilen verilerin analizleriyle ulaşılan istatistiksel çözümlenmelere ve bu doğrultuda ulaşılan araştırma bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Milli Değerlerin Öğretimine İlişkin Genel ve Alt Boyutların Betimsel İstatistikleri

Boyut/Ölçek	N	En az	En çok	X̄	Ss
Önemseme	331	1.44	5.00	4.39	.64
Değerli Bulma	331	1.43	5.00	4.13	.56
Genel Ortalama	331	1.56	5.00	4.28	.58

Tablo 2 incelendiğinde öğretmenlerin milli değerlerin öğretimini önemseme ortalaması ($\bar{x}=4.39$), değerli bulma ortalaması ($\bar{x}=4.13$), genel ortalama ($\bar{x}=4.28$) şeklinde olduğu görülmektedir. Buna göre öğretmenlerin milli değerlerin öğretimine karşı genel tutumları ve önemseme boyutu “tamamen katılıyorum” düzeyinde olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin milli değerlerin öğretimini değerli bulma boyutunda “katılıyorum” düzeyinde olduğu söylenebilir. Buna göre öğretmenlerin milli değerlerin öğretimini değerli buldukları ve önemsedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 3. Öğretmenlerin “Milli Değerlerin Öğretimine Yönelik Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız t-Testi Sonuçları”

Boyut/Ölçek	Cinsiyet	N	X̄	Ss	sd	t	p
Önemseme	Kadın	189	4.37	.64	329	-.519	.604
	Erkek	142	4.40	.65			
Değerli Bulma	Kadın	189	4.10	.53	329	-.980	.328
	Erkek	142	4.16	.60			
Genel Ortalama	Kadın	189	4.26	.56	329	-.745	.457
	Erkek	142	4.30	.60			

*p>0.05

Tablo 3 incelendiğinde öğretmenlerin cinsiyet değişkeni ile “milli değerlerin öğretimine yönelik tutumları” arasında milli değerlerin öğretimini önemseme ($t(329)=-.519$, $p>0.05$), değerli bulma ($t(329)=-.980$, $p>0.05$) ve genel ortalama ($t(329)=-.745$, $p>0.05$) açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Bu durum öğretmenlerin milli değerlerin öğretimi konusundaki tutumlarının cinsiyet değişkenine göre benzer olduklarını göstermektedir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Milli Değerlerin Öğretimine Yönelik Tutumlarının Çalıştığı Okul Kademesi Değişkenine Göre Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Okul Kademesi	N	X̄	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
Önemseme	1) İlkokul	54	4.38	.51	Gruplararası	6.32	2	3.16		
	2) Ortaokul	211	4.47	.55	Gruplarıçi	130.01	328	.40		
	3) Lise	66	4.12	.89	Toplam	136.33	330		7.97	.00*
	Toplam	331	4.39	.64						
Anlamlı Fark Ortaokul-Lise										
Değerli Bulma	1) İlkokul	54	4.11	.51	Gruplararası	3.71	2	1.86		
	2) Ortaokul	211	4.20	.51	Gruplarıçi	100.52	328	.37		
	3) Lise	66	3.93	.71	Toplam	104.23	330		6.05	.00*
	Toplam	331	4.13	.56						
Anlamlı Fark Ortaokul-Lise										
Genel Ortalama	1) İlkokul	54	4.26	.47	Gruplararası	5.10	2	2.54		
	2) Ortaokul	211	4.35	.50	Gruplarıçi	104.13	328	.31		
	3) Lise	66	4.04	.78	Toplam	109.22	330		8.01	.00*
	Toplam	331	4.28	.58						
Anlamlı Fark Ortaokul-Lise										

Tablo 4 incelendiğinde öğretmenlerin “milli değerlerin öğretime dair tutumları” ile çalıştıkları okul kademesi arasında milli değerlerin öğretimini önemseme ($F= 7.97; p < .01$), değerli bulma ($F= 6.05; p < .01$) ve genel ortalama ($F= 8.01; p < .01$) genel ve alt boyutları açısından anlamlı bir fark görülmüştür. Öğretmenlerin çalıştığı okul kademelerinde ortaya çıkan bu farklılığın yönünü tespit etmek için yapılmış olan post-hoc testi neticesinde, ortaokulda çalışanlar ile lisede çalışanlar arasında ortaokulda çalışanlar lehine anlamlı bir farklılığın olduğu bulunmuştur. İlkokulda çalışanlar ile diğerlerinin arasından anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bu verilere bakarak öğretmenlerin çalıştığı okul düzeyine göre milli değerleri öğretim tutumlarında değişiklikler olduğu söylenebilir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Milli Değerlerin Öğretime Yönelik Tutumlarının Meslekteki Kıdem Değişkenine Göre Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyutlar	Çalışma Yılı	N	X	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p
Önemseme	1) 0-5 yıl	106	4.42	.60	Gruplararası	.24	2	.12		
	2) 6-10 yıl	112	4.36	.63	Gruplarıçi	136.09	328	.42		
	3) 11+ yıl	113	4.39	.69	Toplam	136.33	330		.29	.75
	Toplam	331	4.39	.64						
Değerli Bulma	1) 0-5 yıl	106	4.10	.60	Gruplararası	.19	2	.09		
	2) 6-10 yıl	112	4.16	.54	Gruplarıçi	104.04	328	.32		
	3) 11+ yıl	113	4.13	.55	Toplam	104.23	330		.29	.75
	Toplam	331	4.13	.56						
Genel Ortalama	1) 0-5 yıl	106	4.28	.57	Gruplararası	.01	2	.01		
	2) 6-10 yıl	112	4.27	.55	Gruplarıçi	109.21	328	.33		
	3) 11+ yıl	113	4.27	.60	Toplam	109.22	330		.01	.99
	Toplam	331	4.28	.58						

Tablo 5 incelendiğinde öğretmenlerin milli değerlerin öğretime yönelik tutumları ile çalışma yılı arasında milli değerlerin öğretimini önemseme ($F= .29; p > .05$), değerli bulma ($F= .29; p > .05$) ve genel ortalama ($F= .01; p > .05$) genel ve alt boyutları açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

4. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada milli değerlerin öğretime yönelik öğretmen tutumları genel ve alt boyutlarıyla çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Öğretmenler milli değerlerin öğretimini yönelik genel tutumları ve önemseme boyutu düzeyleri “tamamen katılıyorum” ve değerli bulma boyutu düzeyi “katılıyorum” olarak belirlenmiştir. Ulaşılan sonuçlara göre öğretmenlerin milli değerlerin öğretime yönelik tutumlarının olumlu olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin “milli değerlerin öğretime yönelik tutumları” ile cinsiyet değişkeni arasında milli değerlerin öğretimini önemseme, değerli bulma ve genel ortalama açısından anlamlı bir fark olmadığı sonucu elde edilmiştir. Öğretmenlerin çalıştığı okul kademesi değişkenine bakıldığında, milli değerlerin öğretime yönelik öğretmen tutumlarında ilkökul kademesi herhangi bir anlamlı farklılık oluşturmazken, ortaokul ve lise kademeleri arasında hem genel hem de alt boyutlar bazında anlamlı bir farkın olduğu saptanmıştır. Bu farklılığın ortaokulda çalışan öğretmenler ile lisede çalışanlar arasında ortaokulda çalışanlar lehine olduğu bulunmuştur. Bu bulgudan ortaokul öğretmenlerinin diğer öğretmenlerle karşılaştırıldıklarında milli değerlerin öğretilmesine daha fazla önem verdikleri anlaşılmaktadır. Bir diğer deyişle ortaokul öğretmenleri milli değerlerin öğretilmesinin ortaokulda olması gerektiğini düşünmektedirler. Ortaokul öğretmenlerin bu yaklaşımı Piaget’in kuramıyla uyumludur. Piaget ortaokul dönemine denk gelen çocuğun 11 yaş ve üzeri evresini soyut işlemler dönemi olarak tanımlar ve bu dönemde ergenlerin kavramsal mantığı kullanarak akıl yürütebileceğini, görüşlerini sistemli hale getirebileceğini ve kuramlar geliştirebileceğini belirtir (Piaget, 2019). Bu dönem milli değerlerin öğrenilmesi için uygun bir dönemdir. Piaget’in kuramını zaten biliyor olan ortaokul öğretmenlerinin

diğer öğretmenlere göre milli değerlerin öğretimine daha fazla önem verdiği öngörülebilir. Öğretmenlerin milli değerlerin öğretimine yönelik tutumlarının meslekteki çalışma yılı bağlamında anlamlı düzeyde bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Bu bağlamda öğretmenlerin meslekte yıllar geçse de milli değerlerin öğretimini önemsedikleri ve değerli buldukları söylenebilir.

Alanyazında gerçekleştirilmiş aşağıda belirtilen çalışmaların bulgularına bakıldığında bu araştırmaların bulgularıyla paralellik gösteren araştırmalar olduğu gibi farklı bulgular elde eden araştırmalar da olduğu görülmüştür.

Abdulraheem vd. (2016) Nijerya’da gerçekleştirdikleri araştırmalarında dini ve milli değerlerin ülkede bir değişim meydana getirmek için kullanılıp kullanılmayacağını incelemişlerdir. Araştırmanın verileri 421 dini ve milli değerler öğretmeninden anket yöntemiyle toplanmıştır. Araştırmanın bulguları dinin ve milli değerlerin ülkede pozitif bir değişim yaratabilmek için kullanılabileceğini göstermiştir. Ayrıca, öğretmenlerin dini ve milli değerlerle ilgili görüşlerinin cinsiyete, okul türüne, yeterliliklere ve mesleki tecrübeye göre değiştiği tespit edilmiştir. Kadınların, devlet okulu çalışanlarının ve daha fazla mesleki tecrübeye sahip olanların dini ve milli değerlere ilişkin değerlendirmelerin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Yıldırım ve Çalışkan (2017) nitel yöntemlerle gerçekleştirdikleri araştırmalarında 45 sosyal bilgiler öğretmenin “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı”nda yer alan değerler ve değerler eğitime dair görüşleri araştırılmıştır. Araştırmanın bulguları öğretmenlerin program hakkında bilgilerinin olduğunu, büyük bir kısmının programı incelediğini bir kısmının da değer eğitimi konulu akademik çalışmaları izlediğini göstermiştir. Öğretmenler değerler eğitiminin gerekliliğine, önemine ve uygulamalı olarak dikkatli bir şekilde yapılması gerektiğine dikkat çekmişlerdir.

Karaca ve Kurtuluş (2017) gerçekleştirdikleri araştırmalarında pedagojik formasyon eğitimi almış olan öğretmen adaylarının milli değerlere yönelik görüşlerini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın verileri 289 öğretmen adayından anket yöntemiyle toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre katılımcıların milli değerlere yönelik görüşlerinin “cinsiyete”, “ailenin yaşadığı yere”, “formasyon eğitimi aldıkları bölüme” ve “akademik başarı durumlarına” göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını göstermiştir. Diğer taraftan, öğretmen adaylarının milli değerlere yönelik görüşlerinin milli değerleri önemli bulma derecesine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir.

Geçgel (2019) araştırmasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “aktif yurttaşlık öz yeterlikleri” ve “milli değerlerin öğretimine yönelik tutumları” arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın bulguları anket yöntemiyle 263 öğretmen adayından toplanmıştır. Bulgular milli değerlerin öğretimine yönelik tutumlarla aktif yurttaşlık öz yeterlikleri arasında pozitif yönlü anlamlı noktada bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Katılımcıların “milli değerlerin öğretimine yönelik tutumlarının” cinsiyete göre farklılaştığı ve kadınların tutum düzeylerinin erkeklerinkinden yüksek olduğu bulunmuştur. 1. sınıfta okuyan öğretmen adaylarının milli değerlerin öğretimine yönelik tutum düzeylerinin diğer sınıflarda okuyan öğretmen adaylarındakinden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Karaseyioğlu ve Çalışkan (2021) gerçekleştirildikleri araştırmalarında sosyal bilgiler öğretmenlerinin kültürel değerlere yönelik duyarlılıklarının incelenmesini amaçlamışlardır. Araştırmanın verileri anket yöntemiyle 213 öğretmenden toplanmıştır. Araştırmanın bulguları sosyal bilgiler öğretmenlerinin kültürel değerlere yönelik duyarlılıklarının cinsiyete, yaşa, eğitim düzeyine, çalıştığı kurum türüne (kamu veya özel) ve mesleki tecrübeye göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığını göstermiştir.

Ho (2021) Tayvan’da gerçekleştirdiği araştırmada öğretmenlerin milli ve kültürel değerleri tutumlarının müzik öğretimine nasıl etki ettiğini araştırmıştır. Araştırmanın verileri 110 öğretmenden anket yöntemiyle toplanmıştır. Bulgular öğretmenlerin yerel müzikler yerine batı müziklerini öğretmeyi tercih ettiklerini göstermiştir. Bununla birlikte, daha fazla mesleki tecrübesi olanların milli müzikleri daha fazla tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Muluka ve Kaira (2021) Zambiya’da ortaokullarda öğretilen milli değerler ve ilkeler dersi müfredatını incelemiş ve bu dersin öğretmenlerinin milli değerler ve ilkeler hakkındaki bilgi düzeylerini ve öğretmenlerin milli değerleri ve ilkeleri günlük hayatlarına yansıtma durumlarını araştırmışlardır. Araştırmanın verileri 50 ortaokul öğretmeninden karma yöntemlerle toplanmıştır. Araştırmanın bulguları öğretmenlerin yarısının müfredatta belirlenmiş olan 14 milli değer ve ilkeden ancak yedisini sayabildiklerini ve hiçbir öğretmenin 14 ilkenin tamamını saymadığını göstermiştir. Ayrıca, hiçbir öğretmenin kendisinin milli değer ve ilkeleri günlük hayatlarında tam olarak uyguladığını düşünmedikleri anlaşılmıştır.

Zhanat vd. (2022) Kazakistan’da gerçekleştirdikleri araştırmalarında öğretmenlerin modern Kazak hikâyelerinin milli değerler üzerinden öğretilmesine yönelik görüşlerini incelemişlerdir. Araştırmanın verileri 40 ilkokul öğretmeninden nitel yöntemlerle toplanmıştır. Araştırmanın bulguları öğretmenlerin bayrak sevgisi, milli bayramlar, vatanseverlik, örf, adet, tarih bilinci, tarihi eserler, milli sporlar ve el sanatlarını gibi milli değerleri Kazak hikâyeleri aracılığıyla öğrencilere öğretebileceklerine inandıklarını göstermiştir. Ayrıca, öğretmenlerin Kazak hikâyeleriyle milli değerlerin öğretilmesinin empati, eleştirel düşünme, hayal gücünü kullanma, okuma, anlama ve dinlemeyi geliştirme, etkili öğretim, materyal çeşitliliği, değer öğretiminde kolaylık, değer pekiştirme gibi faydalar sağlayacağını düşündükleri anlaşılmıştır.

Alan araştırmaları incelendiğinde milli değerlerin öğretilmesine verilen önem düzeyinin farklılaştığı ve bu düzeylerin demografik özelliklere göre farklılaşması açısından da birbirinden farklı bulgular elde edildiği anlaşılmaktadır. Bu farklılıklar örneklem grubunun farklı olmasıyla açıklanabilir. Milli değerlerin öğretilmesiyle ilgili olarak öğretmenlerin görüşlerine odaklanan çok daha fazla sayıda araştırmaya ihtiyaç olduğu açıktır.

4.1. Öneriler

Sonuç olarak milli değerlerin öğretilmesinde öğretmenin rolü yadsınamaz bir öneme sahiptir. Gerek bu araştırma sonuçlarına gerekse daha önce yapılmış benzer araştırmalara bakıldığında öğretmenlerin de bu konuya olumlu yaklaştığı söylenebilir. Türk milletinin köklü bir tarihe sahip olması ve bunun gelecek nesillere aktarılması milli değerlerin iyi bir eğitimle genç fidanlara aşılması ile mümkün olacağı söylenebilir. Bunun bilincinde olmak milletin varlığını daim kılmak için yakılan meşaleyi daha da ateşlendirecektir. Bu bağlamda; öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitimler, seminerler, kurslar vs. vererek öğretmenleri daha donanımlı hale gelmeleri sağlanabilir. Yine bu sonuca bağlı olarak okul koridorları öğretmenler tarafından milli değerlerimizi gösteren afişlerle düzenlenebilir ve derslerde kısa zamanlı da olsa buna dikkat çekilebilir. Öğretmenlerin, öğrencilerin gelişim dönemlerine göre örnekler verip hikâyeler anlatabilmeleri için film izlemeleri, kitap okumaları ve tiyatroya gitmeleri önerilebilir. Ayrıca rol model olan öğretmenlerin milli değerleri nasıl yaşadığı, koruduğu yaşantı olarak öğrencilere örnek olabilir. Ayrıca, konunun üzerine daha fazla gidilmesi, milli değerlerin okullarda ve sınıflarda daha fazla gündemde tutularak yer bulması elzemdir. Bu alanda çalışma yapan öğretmenlerin İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerince desteklenmesi, ödüllendirilmesi teşvik edilebilir.

Etik Beyanname

Committee on Publication Ethics (COPE) tarafından geliştirilen Yayın Etiği yönergeleri doğrultusunda bu araştırma gerçekleştirilmiş olup yazarlar herhangi bir etik ihlal durumu söz konusu olmadığını beyan eder.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar, akademik veya finansal çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Bilgilendirilmiş Onam

Yazarlar, çalışmadaki tüm bireysel katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alındığını beyan eder.

Kaynaklar

- Abdulraheem, Y., Bolanle, B. H., Abdulrahman, A. U. & Ezecheal, O. K. (2016). Transforming nigeria to a changed nation using religious and national value education: basic school teachers' Perspective. *Silpakorn University Journal of Social Sciences, Humanities and Arts, 16(2)*, 93-113.
- Atubi, O. F. (2021). Appraisal of social studies theme in the national value education curriculum for national transformation in Nigeria. *Rivers State University Journal of Education, 24(1)*, 104-113.
- Bayburt, B. & Duman, D. (2020). Değerler eğitimi açısından milli mücadele'yi anlatmanın ve aktarmanın önemi. *Belgi Dergisi, 2(19)*, 1704-1719.
- Benoot, C., Hannes, K. & Bilsen, J. (2016). The use of purposeful sampling in a qualitative evidence synthesis: A worked example on sexual adjustment to a cancer trajectory. *BMC Medical Research Methodology, 16(1)*, 21-22.
- Biter, M. & Çalışkan, H. (2019). Sosyal bilgiler derslerinde eğitsel oyunlarla değerler eğitimi: bir eylem araştırması. *Journal of Interdisciplinary Education: Theory and Practice, 1(1)*, 1-28.
- Çetin, Ş. (2013). Öğretmen adaylarının milli değerlerin öğretimine yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Studies- International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 8(8)*, 1733-1744.
- Doğanay, A. (2006). *Değerler eğitimi. Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Pegem Yayıncılık: İstanbul.
- Fazilah I., Zaharah, H., Azizah, Y., Saran, K. G. & Noor, A. M. A. (2012). The role of education in shaping youth's national identity. *Procedia - Social and Behavioral Sciences, 59*, 443-450.
- Geçgel, Ş. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aktif yurttaşlık öz yeterlikleri ve milli değerlerin öğretimine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Gökalp, Z. (1975). *Türkçülüğün esasları*. Sebil Matbaacılık.
- Ho, W. C. (2021). Teachers' perspectives on cultural and national values in school music education between multiculturalism and nationalism in Taiwan. *Asia Pacific Journal of Education, 20*, 1-14.
- Karaca, A., & Kurtuluş, M. A. (2017). Pedagojik formasyon öğrencilerinin milli değerlere ilişkin düşüncelerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, (1)*, 1-10.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Karaseyioğlu, F. & Çalışkan, H. (2021). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kültürel değerlere yönelik duyarlılıklarının incelenmesi. *Journal of Multidisciplinary Studies in Education, 5(3)*, 88-101.
- Kurtdede Fidan, N. (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 2(2)*, 1-18.
- MEB. (1973). *Milli Eğitim Temel Kanunu*. <https://www.mevzuat.gov.tr/> adresinden 22 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.
- MEB. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6,7 ve 8. sınıflar)*. <http://mufredat.meb.gov.tr/> adresinden 22 Mayıs 2022 tarihinde alınmıştır.
- Muluka, W. & Kaira, Z. (2021). Cross-examining integration level of national values and principles in classroom practice. *International Journal of Research and Innovation in Social Science, 5(2)*, 534-537.
- Piaget, J. (2019). Ergenlikten yetişkinliğe bilişsel gelişim. (Çev. Sinem Kavsaoğlu). *Ankara University Journal Of Faculty Of Educational Sciences (JFES), 24(1)*, 264-265.
- Rahaman, S. (2019). Role of Teacher to Promote National Values: A Perspective. *International Journal of Research in Engineering, IT and Social Sciences, 9(5)*, 136-138.

- Suri H. (2011). Purposeful sampling in qualitative research synthesis. *Qualitative Research Journal*, 11(2):63-75.
- Turan, O. (1980), *Tarihî akış içinde din ve medeniyet*. Nakışlar Yayınevi.
- Veyis, F. (2019). Millî değerlerin aktarımında türk dili ve edebiyatı ders kitaplarının yeri: yürürlükteki kitaplar üzerine bir içerik analizi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(221), 141-157.
- Yıldırım, Y. & Çalışkan, H. (2017). The teachers opinions about values education and values in the 2005 with 2017 teaching programme of social studies lesson. *Journal of Multidisciplinary Studies in Education*, 1(1), 7-23.
- Zhanat, A., Kunimzhan, A., Aigul, A., Agabekkyzy, B, R., & Nurziya, A., (2022). Teachers' views on teaching modern Kazakh stories over national values. *Cypriot Journal of Educational Science*, 17(1), 205-216.